

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความต้องการในการจัดการเพื่อการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 1.1 ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 1.2 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. บทบาทของครูผู้สอนและผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
3. การจัดการเพื่อการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
 - 3.1 การจัดการ
 - 3.2 การเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
4. กรณีศึกษาโรงเรียนและประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา
5. การพัฒนาบุคลากรเพื่อจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. ประสิทธิภาพของครูและขนาดของโรงเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การปฏิรูปการศึกษาของไทยเกิดขึ้นมาแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งจัดการศึกษาตามแบบอย่างชาติตะวันตก ถือเป็นการปฏิรูปการศึกษาเพื่อความทันสมัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 1-2) การปฏิรูปการศึกษาในครั้งต่อมา ในปี พ.ศ. 2517-2518 เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม และการปฏิรูปการศึกษา ครั้งที่ 3 คือ การศึกษาในปัจจุบันเป็นการปฏิรูปศึกษาเพื่อปัญญาและการเรียนรู้ ซึ่งเกิดจากภาวะที่ประเทศกำลังอยู่ในวิกฤตของ

เศรษฐกิจเกิดความผันผวนทางการเมือง มีปัญหาทางสังคมที่บ่งบอกถึงความอ่อนแอของชุมชน ทั้งด้านวัฒนธรรมและศีลธรรม คุณภาพและสมรรถภาพของคนไทยด้อยกว่าคนต่างประเทศ เหล่านี้ เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สังคมไทยตื่นตัวในการเรียกร้องให้มีการปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษา และเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเกิดมาจากความบกพร่องของการจัดการศึกษา ซึ่งมีประเด็นปัญหาของการจัดการศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 5-6)

1. ปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน
2. ปัญหาเกี่ยวกับระบบการบริหาร
3. ปัญหาเกี่ยวกับครู
4. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพ มาตรฐานการศึกษา
5. ปัญหาเกี่ยวกับสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. ปัญหาเกี่ยวกับความทั่วถึงในการจัดการศึกษา และการที่ทุกส่วนของสังคมขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

7. ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรและการลงทุน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือเป็นเจตนารมณ์และความพยายามอย่างแรงกล้าที่จะทำการปฏิรูปการศึกษาไทย ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญที่มีสถานะภาพเป็นกฎหมายในระดับที่เป็นพระราชบัญญัติ โดยถูกกำหนดขึ้นเพื่อแก้ไขหรือตอบสนองต่อการแก้ปัญหาเหล่านั้น โดยเริ่มจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 25) ระบุในมาตรา 81 ว่า “รัฐจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สนับสนุนการศึกษาวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ” ผลของนัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 81 ส่งผลให้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 2) ซึ่งเกิดจากการร่วมมือกันของหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายการเมือง ฝ่ายราชการ ครู อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชน องค์กร และสถาบันต่าง ๆ โดยมีการทำประชาพิจารณ์ นำข้อคิด ความต้องการจากผู้เกี่ยวข้องและประชาชนจำนวนมากมาประกอบในการจัดทำ มีการศึกษาถึงปัญหา และประมวลองค์ความรู้ต่าง ๆ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ มีการระดมผู้รู้ นักปราชญ์ มาช่วยกันคิด ช่วยกันสร้างจินตนาการ

แห่งผลสำเร็จ อันพึงประสงค์ของการศึกษาไทย และในที่สุดได้หาข้อยุติถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ ที่รัฐสภาได้ออกมาเป็นกฎหมาย จึงกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นกฎหมายแม่บทของการจัดการศึกษาของประเทศไทย

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนซึ่งต้องเร่งรัดให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างรวดเร็วเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน และคนไทยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข สามารถปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์โลก และสังคมที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 โดยมีสาระสำคัญทั้งสิ้น 9 หมวด 78 มาตรา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 5-34)

หมวด 1 มาตรา 6 ถึงมาตรา 9 ว่าด้วยความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม ใช้ภูมิปัญญาไทยสู่ความเป็นสากล ให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีค่านิยมและประชาธิปไตย อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการให้เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มีเอกภาพด้านนโยบายและมีการกระจายอำนาจการบริหาร มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา ระดมทรัพยากรการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ และให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

หมวด 2 มาตรา 8 ถึงมาตรา 14 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ กับทั้งจัดให้ครอบครัว บุคคล องค์กรและสถาบันต่าง ๆ มีสิทธิและส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หมวด 3 มาตรา 15 ถึงมาตรา 21 ว่าด้วยระบบการศึกษา การศึกษามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ และให้เทียบโอนผลการเรียนระหว่างกันได้ โดยการศึกษาในระบบมี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการอุดมศึกษา และให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี

หมวด 4 มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษา ให้มีการปฏิรูปการเรียนให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้โดยมีหลักการว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ โดยกระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ผูกทักษะกระบวนการคิด จัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ให้ทำได้ ทำเป็น ปลูกฝังคุณธรรมไว้ในทุกวิชา ผู้สอนอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน และประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการ ความประพฤติ การร่วมกิจกรรม

และใช้แบบทดสอบ การกำหนดหลักสูตรแกนนำกลางเป็นหน้าที่ของส่วนกลาง และสถานศึกษา จัดทำสาระหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับชุมชน สังคม และท้องถิ่น

หมวด 5 มาตรา 31 ถึงมาตรา 46 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษา กำหนดให้มีกระทรวงการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งมี 4 องค์กรหลัก คือ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยงานบริหารส่วนกลางกำหนดนโยบายและแผน กำหนดมาตรฐาน สนับสนุนทรัพยากร ตรวจสอบและประเมินผล ให้กระจายอำนาจไปยัง คณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาได้ทุกระดับตามความพร้อมและความเหมาะสม

หมวด 6 มาตรา 47 ถึงมาตรา 51 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพ การศึกษาให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพและ มาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ บริหารการศึกษา ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และจัดทำรายงานประจำปีเปิดเผยต่อสาธารณชน ให้มี "สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา" เป็นองค์กรมหาชน ประเมิน คุณภาพภายนอกของสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ครั้งทุก 5 ปี

หมวด 7 มาตรา 52 ถึงมาตรา 57 ว่าด้วยครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ครู และผู้บริหารการศึกษา ต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มีงบประมาณและกองทุนพัฒนาครู เมืองค์กรวิชาชีพครู และผู้บริหารเมืองค์กรกลางบริหารงานบุคคลครู มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนครู ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

หมวด 8 มาตรา 53 ถึงมาตรา 62 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ให้ มีการระดมทรัพยากรทั้งภาครัฐและเอกชนมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยมีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคล เท่าเทียมกันระหว่างรัฐและเอกชน

มาตรา 9 มาตรา 63 ถึงมาตรา 78 ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมให้มี การผลิต และพัฒนาแบบเรียนตำราเรียน หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และ เทคโนโลยีทางการศึกษา จัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อประโยชน์ สำหรับการการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

จากสาระสำคัญทั้ง 9 หมวด ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีการปฏิรูปการ จัดการศึกษาในสาระสำคัญหลัก ดังนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 1-30)

1. ด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา
3. ด้านระบบบริหารและการสนับสนุนทางการศึกษา
4. ด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
5. ด้านหลักสูตร
6. ด้านกระบวนการเรียนรู้
7. ด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
8. ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้ง 9 หมวด แต่ละหมวดเป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่เกื้อหนุนให้กระบวนการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

บทบาทของครูผู้สอนและผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเกิดขึ้นและดำรงอย่างยั่งยืนได้ ต้องอาศัยการประสานความเข้าใจ และความร่วมมือสนับสนุนอย่างจริงจัง ต่อเนื่องของทุกฝ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป., หน้า 64) โดยมีหลักการสำคัญคือ บุคคล หน่วยงานและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ต้องตระหนักถึงความจำเป็นและเห็นความสำคัญที่จะต้องดำเนินการ รวมทั้งร่วมมือกันวางแผนดำเนินการ ประเมินและปรับปรุงการพัฒนางาน

ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 57) มีขอบข่ายครอบคลุมบุคลากรทุกฝ่ายทั้งในและนอกโรงเรียน ภายในโรงเรียน นอกจากครูและผู้บริหาร ยังมีบุคลากรที่สนับสนุนการเรียนการสอน คณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน สถาบันผลิตครู หน่วยงาน องค์กรและสถานประกอบการ รวมทั้งสื่อมวลชน ต่างสามารถร่วมกันสร้างสรรค์การเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น ซึ่งกิจกรรม ที่บุคคลเหล่านี้ต่างมีบทบาทร่วมกันในปฏิบัติได้ ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการ คือสำรวจความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อสร้าง/กระตุ้นความสนใจ และรู้พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. การกำหนดมาตรฐาน คือการกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานของการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัด ความสนใจ และเรียนได้ตามศักยภาพ

3. การวางแผนการเรียนรู้ คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

4. กิจกรรมการเรียนรู้ คือ วิธีการปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ความรู้จากการคิด วิเคราะห์ วางแผนปฏิบัติจริง

5. การประเมินผล คือ การประเมินประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. การสรุปผลการเรียนรู้ คือ การนำผลจากการประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องจากการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนการสอน

บทบาทของผู้มีส่วนร่วมอื่น ๆ นอกเหนือจากครูผู้สอน และผู้บริหาร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543, หน้า 58) มีดังนี้

1. พ่อแม่ ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมกับครู ผู้บริหารในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของลูกทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

2. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการจัดการกระบวนการเรียนรู้และเป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. หน่วยงานกลางกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายแก่สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

4. สื่อมวลชนมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ สนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมสร้างความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องแก่สังคมและส่งเสริมการปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป., หน้า 64) ได้เสนอบทบาทและลักษณะของครูผู้สอนต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ตระหนักในภารกิจสำคัญในการสร้างชาติ โดยการพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะเหมาะสม
2. มีความสุขในการจัดการเรียนรู้
3. อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนางานอยู่เสมอ
4. มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน
5. มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
6. มีใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของทุกคน เป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ที่ดี เป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน
7. ประสานงานได้กับทุกฝ่าย

8. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนในการใฝ่เรียนรู้

ครูต้นแบบปี 2541 และปี 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 4) เสนอบทบาทและลักษณะของครูและผู้บริหารในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ว่า ลักษณะของผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ชี้อตรง เห็นคุณค่าของครู เชื่อในศักยภาพของครู ประพฤติดี รับฟังความคิดเห็นผู้ร่วมงาน ให้ขวัญกำลังใจ ติดตามงานสม่ำเสมอ สร้างศรัทธา และความเชื่อมั่นในวิชาชีพครูต่อเพื่อนร่วมงานและชุมชน ลักษณะของครูผู้สอนต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้บริหาร ให้เกียรติ ให้ความเคารพ ขอคำปรึกษา ทำงานในหน้าที่ไม่บกพร่อง สร้างศรัทธา ปฏิบัติตนเป็นที่ยอมรับของผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน

การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน การเปลี่ยนบทบาทดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้มาอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน จึงอาจเป็นการสร้างความเข้าใจผิดว่า การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจะทำให้ครูไม่ต้องทำอะไรแต่แท้จริง บทบาทของครูต่อการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกลับมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 32-33) ดังนี้

1. ครูยังต้องทำงานหนักในการเตรียมการสอน
2. ครูยังต้องใช้ความสามารถและความพยายามอย่างมากในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความด้วยตนเอง
3. ครูต้องเตรียมข้อมูล ติดต่อแหล่งข้อมูล และจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เพียงพอที่จะให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
4. ในขณะที่ผู้เรียนกำลังทำกิจกรรมอยู่ ครูจะต้องคอยสังเกตดูว่า สิ่งต่าง ๆ ดำเนินไปตามควรที่จะเป็นหรือไม่หากไม่เป็นไปตามที่คาด ครูต้องสามารถประเมินสถานการณ์ และตัดสินใจได้ว่า ควรจะปรับหรือเปลี่ยนกิจกรรมอย่างไร ผู้เรียนจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์
5. ครูจะต้องเป็นคนช่างสังเกต รู้จักจัดประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

บทบาทของครูจากกระบวนการจัดการ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 33-40) มี 3 ด้าน คือ เป็นผู้จัดการการเรียนรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นตัวกลางของการมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ครูในฐานะผู้จัดการ ในการจัดสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ ได้แก่ การที่ครูจะต้องเป็นผู้สร้างสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ และวางแผน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพบจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ของตนเอง ครูจึงต้องประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ของการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ พัฒนาการ และการสอน

1.2 ผลงานวิจัยที่สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของครู

1.3 กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการตั้งและทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการเรียนการสอน

1.4 วางแผนบริหารชั้นเรียนให้สอดคล้องกับรูปแบบการสอน

นอกจากนั้นครูยังต้องมีความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีรูปแบบและขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
2. ประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนเข้าสูการเรียนการสอน
3. ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด
4. ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวก เพื่อการพัฒนาของนักเรียนแต่ละคน ได้แก่ การที่ครูได้ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ตามที่เขาต้องการ ครูจะต้องรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลและปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน ซึ่งครูจำเป็นต้องใช้ประสบการณ์และทักษะความเชี่ยวชาญในการช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความต้องการของเขา ดังนั้นบทบาทของครูจึงควรเป็นดังนี้

2.1 ครูต้องสามารถสังเกต ประเมิน และจัดโปรแกรมการเรียนให้ตอบสนองต่อผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันตามพฤติกรรมการเรียนรู้และความสามารถของแต่ละคน

2.2 ครูจะต้องพัฒนาทักษะที่เหมาะสมต่อการบูรณาการผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพพิเศษในการเรียนรู้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ตามปกติ

2.3 ครูจะต้องเรียนรู้ที่จะกระตุ้นให้นักเรียนแต่ละคนได้ไปถึงศักยภาพสูงสุดของเขา

2.4 ครูจะต้องอดทนกับนักเรียนที่ไม่เจตนิยฉลาดและไม่สามารถทำสิ่งใด ๆ ได้เหมือนผู้เรียนคนอื่น

2.5 ครูจะต้องทำงานร่วมกับครูคนอื่น ๆ หรือที่ปรึกษา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการพิเศษหรือแตกต่างกันไปของผู้เรียนทุกคนได้

3. ครูในฐานะตัวกลางของการมีมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การที่ครูได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งในระหว่างครูกับผู้เรียน ระหว่างผู้เรียนแต่ละคน และระหว่างกลุ่มผู้เรียน

3.1 ครูต้องพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก

3.2 ครูต้องเป็นผู้มีความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม

3.3 ครูต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระตุ้นให้เกิดการสร้างพฤติกรรมทางสังคมที่ดีในหมู่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนปฏิบัติต่อกันด้วยดี ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้ง หรือลดความขัดแย้ง

3.4 ครูต้องเป็นผู้ชี้แนะ นำเสนอหรือสร้างค่านิยมที่ถูกต้อง ดีงาม เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของผู้เรียน

3.5 ครูต้องพัฒนาแบบฉบับของการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียน ซึ่งส่งผลอย่างมากต่อจุดมุ่งหมายในการสอนของครู

3.6 ครูต้องสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความอบอุ่น การยอมรับนับถือ โดยดำเนินการดังนี้

3.6.1 เป็นแบบอย่างที่ดี

3.6.2 สร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้ และการประพฤติปฏิบัติของผู้เรียน

3.6.3 สร้างระบบการสื่อสารกับผู้เรียนให้ชัดเจนและมีความสม่ำเสมอ

3.6.4 สร้างระบบการควบคุม ดูแล ที่เป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตย

บทบาทของครูเมื่อพิจารณาจากกระบวนการสอน

1. เตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ

1.2 ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอน

1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่ หรือสื่อทัศน วัสดุต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียน หรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

2. การสอน

- 2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี
- 2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- 2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานที่เป็นจริง
 - 2.3.1 ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
 - 2.3.2 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่
 - 2.3.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม
 - 2.3.5 ให้คำแนะนำและข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น
 - 2.3.6 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น
 - 2.3.7 ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม
 - 2.3.8 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน และอาจให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม
 - 2.3.9 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

3. การประเมินผล

- 3.1 เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน
 - 3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
- การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องร่วมมือกัน ตั้งแต่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาโดยตรง ครอบคลุม ชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน รวมทั้งผู้เรียน เพื่อปฏิรูปวัฒนธรรม การเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อผู้เรียน เปลี่ยนบทบาทของตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ และมีความสุขในการการเรียนรู้ ของตน

การจัดการเพื่อการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การจัดการ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีลักษณะนิสัยอยู่รวมกันเสมอ ดังนั้นมนุษย์ใช้องค์การเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสังคมหรือของกลุ่ม องค์การทุกองค์การไม่ว่าเป็น

องค์การประเภทใด ต่างก็มีการทำงานในลักษณะเป็นกลุ่มหรือทำงานร่วมกัน จึงจำเป็นจะต้องมีการจัดแบ่งงาน (Organization) หรือแบ่งอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีการดำเนินการที่เรียกว่า การจัดการ (Management) หรือการบริหาร (Administration) เป็นเครื่องมือช่วยให้เกิดการทำงานร่วมกัน และใช้ทรัพยากรร่วมกันให้งานเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

องค์การจะเป็นองค์การที่มีประสิทธิภาพก่อเกิดประสิทธิผลเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการหรือการบริหารในองค์การนั้น

มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "การจัดการ" ไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์ แมคฟาแลนด์ (บรยงค์ โตจินดา, 2537, หน้า 22) ได้ให้ความหมายของคำว่า ดำเนินการ (Manage) และการจัดการ (Management) ไว้ว่า "Manage" นำมาใช้ในภาษาอังกฤษ จากภาษาอิตาลี "Maneggiare" หมายความว่า เข้าดำเนินงาน เข้าไปจัดการ (To Handle) โดยเฉพาะเข้าไปจัดการหรือเข้าไปฝึกม้า เมื่อศึกษาเข้าไปรากศัพท์ละติน คำว่า "Manus" หรือ "มือ" หรือทำงานด้วยมือ แต่พอระยะต้นศตวรรษที่ 16 คำว่า "Manage" มีความหมายขยายไปถึงการทำสงคราม หรือใช้ในความหมายทั่วไปว่า การเข้าไปควบคุมการเข้าไปดำเนินการหรือการเข้าไปอำนวยการ เดิมคำว่า "Management" ใช้เป็นคำนาม หมายถึง กระบวนการจัดการงาน การฝึกอบรมหรือการดำเนินการ แรก ๆ ก็ใช้ในกิจการกีฬา ต่อมาใช้ในการจัดการบ้านเรือน แล้วจึงเข้าไปในเรื่องการบริหารการปกครอง และการบริหารธุรกิจ

ส่วนคำว่า การบริหาร (Administration) โดยทั่วไปใช้กับความหมายเชิงนามธรรม และแบบอย่างราชการที่เป็นทฤษฎี หลักการหรือแนวคิด และวิชาชีพ เช่น การบริหารธุรกิจ นโยบายบริหารประเทศ คณะผู้บริหารประเทศ เช่น คณะรัฐบาล คณะกรรมการบริหารบริษัท คณะบริหารธุรกิจ เป็นต้น ส่วนคำว่า "การจัดการ" (Management) จะใช้ในเชิงปฏิบัติ คือ การลงมือทำ เข้าไปดำเนินการ เข้าไปจัดทำเรื่องนั้นเรื่องนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย เช่น การจัดการทางการเงิน การจัดการด้านการตลาด การจัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

แมคฟาแลนด์ ได้กำหนดความสำคัญบังคับคำว่า "Management" ไว้ 4 นัย คือ

1. เป็นกระบวนการบริหารองค์การ
2. เป็นศาสตร์/หลักการหรือศิลป์
3. กลุ่ม/คณะผู้บริหารองค์การ
4. สาขาอาชีพสาขาหนึ่ง

นอกจากนั้น คำว่า "การจัดการ" ยังมีนัยของความหมายที่เป็น "กระบวนการ"

บริหาร เช่น

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการสร้างสรรค์ อำนาจการบำรุงรักษา ทรัพยากรและปฏิบัติการตามความมุ่งหมายขององค์การ โดยการประสานงานและแสวงหาความร่วมมือในการทำงาน

การจัดการ หมายถึง กระบวนการจัดหาผสมผสานทรัพยากรมนุษย์ เงินทุน ข่าวสาร ข้อมูล และทรัพยากรกายภาพอื่น ๆ ให้บรรลุเป้าหมายขั้นต้นขององค์การ ได้แก่ การผลิตสินค้า หรือให้บริการตรงกับความต้องการของตลาดในสังคม

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การโดยร่วมทำงานกับผู้อื่นและใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ขององค์การ

การจัดการ หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ชุดหนึ่ง (รวมถึง การวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ การจัดองค์การ การอำนวยการและการควบคุมงาน) ดำเนินการโดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การ (ทรัพยากรมนุษย์ เงิน ทรัพยากรกายภาพ และทรัพยากรข้อมูลข่าวสาร) ทำงานให้สำเร็จตาม เป้าประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพได้ประสิทธิผล

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานให้ได้ผลสำเร็จตามที่ต้องการโดยการใช้ ทรัพยากรมนุษย์และทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการ หมายถึง งานที่สร้างสรรค์หรือธำรงไว้ ซึ่งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่คนสามารถ จะใช้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผล

ส่วนปัจจัยหรือทรัพยากรในการจัดการ (Management Resource) คือ สิ่งจำเป็นที่จะ ต้องใช้ในการจัดการหรือการบริหาร ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 4 ประการ หรือ 4 เอ็ม (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 7-8) ดังนี้

1. คน (Man) คน เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในปัจจัยทั้งหมด เพราะคนจะเป็นตัวจักร ที่ทำให้กระบวนการบริหารงานและการดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ ซึ่งคนจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะงาน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายและสามารถทำงาน สอดคล้องสัมพันธ์กันได้อย่างดี

2. เงิน (Money) การจัดการและการบริหารงานจะต้องมีเงินเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะ สนับสนุนให้งานดำเนินไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์

3. วัสดุอุปกรณ์ (Materials) หมายถึง เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการทำงาน ซึ่งจะต้องมีครบและใช้การได้ตามความต้องการ และจะต้องเป็นอุปกรณ์ใช้ง่าย สะดวก มีคุณภาพ และทันสมัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. การจัดการ (Management) หมายถึง วิธีการดำเนินงาน เช่น การจัดคนรับผิดชอบ แบ่งงานเป็นขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงาน การบริหารงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนงาน/ โครงการ

การจัดการในองค์การขนาดเล็ก อาจมองเชิงระบบได้โดยพิจารณาว่า ระบบการจัดการ มี 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นส่วนของ In Put คือ เป็นทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใส่เข้าไปสำหรับการจัดการ ส่วนที่ 2 Process เป็นส่วนของกระบวนการจัดการหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการ เช่น การวางแผนการจัดองค์การ การจัดตัวบุคคล การมอบหมายงาน การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การควบคุมงาน ส่วนที่ 3 ส่วนที่เป็นผลของการจัดการ หรือ Out Put ซึ่งอาจเป็นสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ซึ่งแต่ละส่วนต่างมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อกันในระหว่างดำเนินงาน และมีผลต่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การด้วย

การจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพ (Efficiency) นั้น (บรรยงค์ โตจินดา, 2537, หน้า 34) มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ทำให้งานเป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีความประหยัดทั้งประหยัดเงินและทรัพยากรต่าง ๆ และผู้ปฏิบัติมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งความมีประสิทธิภาพนี้อาจวัดได้ทั้งผลสำเร็จของงานตามวัตถุประสงค์ ความประหยัดและความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน

การบริหารจัดการที่ดีจะต้องอาศัยกระบวนการบริหารเป็นหลัก กระบวนการบริหารที่นิยมกันมากที่สุดและสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการงานทั่ว ๆ ไป คือ กระบวนการบริหารของ Luthur และ Lyndall Urwick ซึ่งมีชื่อย่อว่า POSDCORB โดยมีกระบวนการบริหาร 7 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 27)

1. การวางแผน (Planing) หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน
2. การจัดหน่วยงาน (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ การแบ่งส่วนงาน และการจัดสายงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์
3. การจัดวางตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานด้านบุคคล ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนาบุคลากร และการเสริมสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี
4. การอำนวยความสะดวก (Directing) หมายถึง การวินิจฉัย สั่งการ การควบคุมบังคับบัญชา และการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานในฐานะที่ผู้บริหารเป็นหัวหน้าหน่วยงาน
5. การประสานงาน (Co-Ordinating) หมายถึง การประสานกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดมีการร่วมมือ ประสานงานที่ดีและดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกัน
6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงานได้ทราบความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าของกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

7. การงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การจัดทำบัญชี การใช้จ่ายเงิน และการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและทรัพย์สิน

โดยสรุป การจัดการเป็นเครื่องมือสำคัญขององค์การในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน และเป็นกระบวนการทำงานที่มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคนในองค์การ โดยต้องเกิดจากการร่วมมือ ร่วมใจในการปฏิบัติงาน และต้องดำเนินงานในเชิงกระบวนการหรือเป็นขั้นตอน และอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ดี จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จ

การเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

การเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา หรือการปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การจัดการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 8-9) ได้ให้นิยามเชิงปฏิบัติการของการเรียนรู้ ตามสาระของแนวการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ไว้ดังนี้

การเรียนรู้ หมายถึง สภาวะของการรับรู้จากการสัมผัสและสัมผัสต่าง ๆ รวมถึงรู้วิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรม อันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ ซึ่งควรเป็นการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความหมาย 2 ด้าน คือ

ความหมายด้านผู้เรียน คือ กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ ความสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนที่หลากหลาย นำความรู้ประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตได้

ความหมายด้านผู้จัด คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ การเคารพในศักดิ์ศรี สิทธิของผู้เรียน โดยมีการวางแผนการจัดประสบการณ์อย่างเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ได้นิยามคำ "การศึกษา" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 2) ว่า หมายถึง "กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง " จากนิยามดังกล่าว การศึกษาจึงมิได้

หมายถึง การเรียนในโรงเรียนเพื่อให้ได้ความรู้เท่านั้น ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ กระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจของการศึกษา การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย มิได้แยกจากกัน แต่ต้องการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้เรียน

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 ถึง มาตรา 30 กำหนดแนวการจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 16)

1. การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้/ประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักการ ดังนี้

1.1 ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ เหมาะสมกับวัยและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่และเป็นการเรียนรู้กันและกัน อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา กับ ผู้ปกครอง บุคคล ชุมชน และทุกภาคส่วนของสังคม

1.2 ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ฝึกปฏิบัติทำได้ คิดเห็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. จุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

2.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

2.4 ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทย อย่างถูกต้อง

3. กระบวนการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนด แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเห้นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

3.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4. การประเมินผลการเรียนรู้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุถึง วิธีการประเมินผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดย พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและ รูปแบบการศึกษานอกจากนั้นการประเมินผู้เรียนยังต้องเกี่ยวข้องกับหลักการสำคัญ คือ

4.1 ใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมินผู้เรียน

4.2 ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ

4.3 ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

4.4 มุ่งประกันคุณภาพโดยสถานศึกษาทำการประเมินผลภายในทุกปี และรายงาน ผลการประเมินต่อต้นสังกัดและสาธารณชน

4.5 สถานศึกษาได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งทุก 5 ปี

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้มีการจัดทำและประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปี 2544 ในโรงเรียนนำร่องและโรงเรียนเครือข่าย ซึ่งหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับนี้ถือเป็นหลักสูตรที่ให้อิสระในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษา กล่าวคือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540, หน้า 2-3) เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดมุ่งหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นช่วงชั้นละ 3 ปี คือ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ ดังนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนางานสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมายที่กำหนด สถานศึกษาต้องมีการประสานสัมพันธ์ และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการยังจำเป็นต้องสนับสนุนส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษาให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา ยึดหลักการ ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และมีจุดเน้นที่การจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ ได้ฝึกปฏิบัติจริง มุ่งพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับกระบวนการจัดการ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

กรณีศึกษาโรงเรียนและประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา

เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาจนถึงปัจจุบันได้มีหน่วยงาน สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนหลายแห่งสามารถดำเนินงานจัดการศึกษาตามแนวของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการปรับเปลี่ยนระบบการจัดการภายในโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างน่าชื่นชม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้นำเสนอสถานศึกษาที่เป็นต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 3)

1. ยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง เต็มตามศักยภาพ

2. ตระหนักและรับผิดชอบที่จะตอบสนองต่อความต้องการของสังคม สร้างคนให้มีคุณภาพ ให้ถูกใจผู้มาใช้บริการคือ ผู้ปกครอง และชุมชน

3. ใช้หลักคุณธรรมในการบริหาร ยึดมั่นความถูกต้อง ดีงาม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย

4. โปร่งใสในการบริหาร ผู้มีส่วนร่วมสามารถตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในทุก ๆ

ด้าน

5. หลักความคุ้มค่า เป็นการให้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา ทั้งนี้สถานศึกษาได้ใช้หลักการบริหารจัดการ ซึ่งมีภารกิจหลัก 4 ขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง

ดังนี้

1. การวางแผน
2. การปฏิบัติตามแผน
3. การตรวจสอบผลการปฏิบัติ
4. การปรับปรุงแก้ไข

โรงเรียนไผทอุดมศึกษา จังหวัดกรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นโรงเรียนโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 8)

1. การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา ได้แก่ จัดทำธรรมนูญโรงเรียน ควบคุมตรวจสอบคุณภาพด้วยกระบวนการบริหารแบบวงจร PDCA การนิเทศและการวิจัยเพื่อการพัฒนา ระบบข้อมูลและสารสนเทศ การร่วมมือกับชุมชนและการประกันคุณภาพการศึกษา
2. การปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย พัฒนากระบวนการเรียนรู้ เน้นทักษะการคิด แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาเทคโนโลยี เกม สื่อและอุปกรณ์
3. การปฏิรูปสภาพแวดล้อมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นัดแหล่งเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน จัดศูนย์วิชาการ ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเพื่อสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมที่บ้าน
4. การปฏิรูปและบุคลากร ได้แก่ การพัฒนาครูให้มีความรู้และมีความคิดพัฒนาให้มีความสามารถในการจัดทำหลักสูตร ที่สนองต่อความต้องการและความแตกต่างของผู้เรียน เพิ่มพูนประสบการณ์และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู

ในการดำเนินงานข้างต้น โรงเรียนไผทอุดมศึกษาเน้นการพัฒนาแบบองค์รวม พัฒนาทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมคิด และวางแผน ร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ซึ่งความสำเร็จของโรงเรียนเกิดขึ้นจากการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการให้พ่อแม่ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเต็มที่

กรณีศึกษา การจัดการศึกษาของประเทศสิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างศักยภาพของคนในชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 1-68) จนกระทั่งมีความสามารถในการแข่งขันสูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์ ได้รับการพัฒนามาโดยตลอด ภายใต้ภาวะผู้นำเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและมีความตั้งใจ รวมทั้งความมุ่งมั่นและการทำงานอย่างหนักของครู นักเรียน และผู้ปกครอง จนได้รับการยกย่องว่าเป็นชาติที่ประสบความสำเร็จทางวิชาการมากที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง

วิสัยทัศน์การศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการในโลกอนาคตของประเทศสิงคโปร์ คือ “โรงเรียนนักคิด ชาติแห่งการเรียนรู้” เป็นวิสัยทัศน์สำหรับการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับบริบทโดยภาพ

รวมทั้งหมด ซึ่งรวมทั้ง ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง คนงาน สถานประกอบการ องค์กรชุมชนและรัฐบาล โดยมีแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

1. เน้นการคิดวิเคราะห์และริเริ่มสร้างสรรค์

มีกระบวนการในการเพิ่มพูนทักษะการคิดในทุกระดับชั้น ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การฝึกอบรมครู และการพัฒนาแหล่งทรัพยากร เปลี่ยนวิธีการประเมินผลการเรียน

2. เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

มีแผนแม่บทสำหรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน นักเรียนในโรงเรียนทุกแห่งจะใช้เวลาในหลักสูตรอย่างน้อย ร้อยละ 30 ในการเข้าสู่แหล่งอิเล็กทรอนิกส์และการปฏิบัติงานบนเครื่องคอมพิวเตอร์ในโรงเรียน

3. การศึกษาเพื่อความเป็นชาติ

เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของชาติเยาวชนจะต้องเข้าใจความต้องการของชุมชนและสามารถอยู่ร่วมอย่างเข้มแข็งในวิถีชีวิตของชุมชนและชาติ

4. ความเป็นเลิศทางวิชาการ

มีการจัดกลุ่มโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการบริหารโรงเรียน โดยลดการควบคุมและการตัดสินใจแบบรวมอำนาจจากส่วนกลาง ให้อิสระแก่โรงเรียนในการบริหาร และพัฒนาบุคลากร โครงการและการเงิน

5. ครูคือปัจจัยสำคัญ

มีการปรับปรุงโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพครู และให้ครูได้รับการส่งเสริมในด้านความรู้มากขึ้น ดึงคนที่มีความรู้ความสามารถเข้าสู่อาชีพครู และรักษาครูไว้ มีการให้รางวัลแก่ครูที่มีผลงานดีเด่น

6. ขยายผลโครงการ "บริการประชาชนในศตวรรษที่ 21"

เป็นโครงการที่มุ่งพัฒนาการให้บริการของรัฐแก่ประชาชนเพื่อให้ "ทันเวลาแห่งอนาคต" สนับสนุนให้ข้าราชการเปิดใจกว้างพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยยอมรับแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่เพื่อบริหารการเปลี่ยนแปลงให้ได้ประสิทธิผลและประสิทธิภาพ และช่วยให้ประชาชนคาดหวังได้ว่า จะมีอนาคตที่ดีขึ้น

ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาที่ทำให้ประเทศสิงคโปร์ประสบความสำเร็จ มีดังนี้

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน

การปฏิรูปการเรียนรู้ เน้นการคิดวิเคราะห์และริเริ่มสร้างสรรค์ ให้นักเรียนมีเวลาในการฝึกทักษะและกระบวนการคิด แสวงหาความรู้ข้อมูล การวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหา รวมทั้งมีการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2. ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา

สิงคโปร์นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้าของประเทศมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษาอย่างเพียบพร้อม คือ โรงเรียนทุกแห่งจะเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศถึงกันอย่างสมบูรณ์ ภายในปี พ.ศ. 2545 มีการจัดสรรคอมพิวเตอร์ให้จำนวน 1 เครื่องต่อครู 2 คน

3. การพัฒนาและส่งเสริมครู

สิงคโปร์ถือว่าครูคือผู้นำการปฏิรูปการศึกษา จึงกำหนดให้มีการ "เครือข่ายครู" มีการพัฒนาวิชาชีพ ครูทุกคนมีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมอย่างน้อย 100 ชั่วโมงต่อปี และมีการให้รางวัล ยกย่องครูในระดับชาติแก่ครูที่มีผลงานดีเด่น

4. การให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการอาชีวศึกษา

สิงคโปร์ให้ความสำคัญการอาชีวศึกษาและวิชาเทคนิคขั้นสูงเป็นอย่างมาก เพราะต้องการผลิตคนที่มีทักษะและคุณภาพ เพื่อช่วยให้มีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ เน้นให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดี มีทักษะพื้นฐานและได้ปฏิบัติงานตรงกับความต้องการ และปรับตัวรับทักษะใหม่ ๆ ในอนาคต

5. การปฏิรูประบบการบริหาร

ลดการรวมศูนย์อำนาจของส่วนกลาง กระจายอำนาจลงสู่โรงเรียน ให้อิสระแก่โรงเรียนในการบริหารจัดการในเรื่องบุคลากร และการเงิน มีผู้จัดการทั่วไปดูแลเรื่องการเงิน ธุรการ และการบำรุงรักษา เพื่อให้โรงเรียนมีเวลาในการพัฒนางานการเรียนการสอนมากขึ้น มีการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนและการได้รับการนิเทศจากกลุ่มโรงเรียน

6. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา

6.1 วิสัยทัศน์ทางการศึกษาของผู้นำประเทศ ที่มีความชัดเจนในการมุ่งสร้างคนและสร้างชาติในการเรียนรู้ คือ "โรงเรียนนักคิด ชาติแห่งการเรียนรู้"

6.2 การกำหนดมาตรฐานเทียบเคียง (Benchmark) ในการจัดการศึกษาระดับโลก เกือบทุกด้าน เช่น "อาชีวศึกษาที่ได้มาตรฐานโลก" มหาวิทยาลัยที่มีมาตรฐานโลก "สถาบันอุดมศึกษาระดับโลก" รวมทั้งการตั้งเป้าหมายให้สิงคโปร์เป็น "ศูนย์กลางความเป็นเลิศทางการศึกษา" เหล่านี้เป็นการสร้างความทะเยอทะยาน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ก่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในการปฏิรูปการศึกษา

6.3 การกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จที่ชัดเจน ในการปฏิรูปการศึกษาของสิงคโปร์ได้กำหนดผลสำเร็จทางการศึกษาไว้เป็นรูปธรรม คือระบุว่าผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับ ควรมีคุณสมบัติอย่างไร โดยมีตัวชี้วัด สามารถวัดได้ ประเมินได้ เช่นนี้ทำให้ประเมินได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จเพียงใด

โดยสรุป การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามจุดมุ่งหมายตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ต้องเกิดจากการร่วมมือของบุคลากรหลายฝ่าย ทั้งบุคลากรภายในโรงเรียน คือ ครู ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน บุคลากรจากชุมชน ได้แก่ ผู้ปกครอง พ่อแม่ ชุมชน หน่วยงานจากภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์การและสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะครูผู้สอนซึ่งเป็นฝ่ายปฏิบัติการ ที่ต้องมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ เป็นคนดี และมีความสุขในการดำรงชีวิตในสังคมโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากกรณีศึกษา โรงเรียนและประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา พบว่าการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ของครูจะประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพียงใด นอกจากจะขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติงานของครูแล้ว การจัดการที่เกิดจากการสนับสนุนและการดำเนินงานของหน่วยงานและบุคลากรอื่น ๆ ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในการศึกษาความต้องการในการจัดการเพื่อการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราดครั้งนี้ จึงสนใจศึกษาในกรอบแนวคิดของการจัดการใน 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผน
2. ด้านการจัดบุคลากรและการบริหาร
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน
4. ด้านการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา
5. ด้านการจัดการทรัพยากรและการลงทุน

การพัฒนาศักยภาพเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจะสำเร็จได้อย่างยั่งยืน ถ้าหากบุคลากรทุกฝ่าย จะได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเฉพาะการทำให้บุคลากรทุกคนตระหนักใน ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งมั่นที่จะดำเนินการอย่างจริงจัง ด้วยถือว่าเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการ มีความเข้าใจแนวคิด แนวทางในการปฏิรูปการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติหน้าที่และภารกิจของตนเองในการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป., หน้า 47-48) เสนอจุดมุ่งหมายใน การพัฒนาศักยภาพไว้ดังนี้

1. เพื่อให้เกิดความตระหนักในการปฏิรูปการเรียนรู้
2. เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ การปฏิรูปการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง
3. เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างจริงจัง

4. เพื่อการขยายเครือข่ายการทำงานปฏิรูปการเรียนรู้

หลักการพัฒนาบุคลากร เพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลัก ดังนี้

1. บุคลากรทุกคนต้องเกิดความตระหนักและมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด วิธีการในการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้นต้องใช้วิธีการต่าง ๆ ในการพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะการลงมือปฏิบัติ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันในทุกระดับ
2. การพัฒนาบุคลากรต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง สอดคล้องกับสภาพจริง และต้องพัฒนาให้สัมพันธ์กับงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการได้จริง
3. การทำให้เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนิน การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ผู้เรียน บุคลากรอื่น ๆ และประเทศชาติ จะเป็นแรงจูงใจจากภายในให้เกิดการพัฒนาแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

กระบวนการพัฒนาบุคลากรเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป., หน้า 49) เสนอไว้ใน การพัฒนาบุคลากรแกนนำการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียน ดังนี้

1. สร้างความตระหนัก ปลุกจิตสำนึกในการพัฒนาร่วมกัน
2. เสริมสร้างให้เกิดความรู้ ความเข้าใจจากการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง
3. สร้างพันธมิตรโดยวางแผนกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์และมาตรการร่วมกัน ดำเนินการอย่างจริงจัง มีการติดตามผล/ ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับเปลี่ยนการทำงานเสริมความรู้/ พัฒนาต่อเนื่องจนบรรลุผลตามเป้าหมาย ประเมินผล/ เสริมแรง/ เผยแพร่ความสำเร็จ

นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป., หน้า 50) ได้ใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาบุคลากร ดังนี้

1. ปลุกจิตสำนึก เป็นการปลุกเร้าให้เกิดการศรัทธา ความทะยานอยากและมีแนวคิดที่ตรงกันที่จะดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างแท้จริง
2. ฝึกปฏิบัติ เป็นการลงมือปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ โดยคิดวิเคราะห์ สภาพการดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมา วางแผนร่วมกันและลงมือปฏิบัติ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการพัฒนาและพร้อมที่จะขยายผลเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อไป
3. ประสานเครือข่าย เป็นการสร้างเครือข่ายแห่งการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นและเชื่อมโยง ครอบคลุมในทุกองค์กรแห่งการเรียนรู้
4. ขยายผลงาน เป็นการสนับสนุน ส่งเสริมให้ผลแห่งการปฏิรูปการเรียนรู้ ได้แพร่กระจายแทรกซึมไปสู่สังคมในทุกระดับ

สิ่งที่ต้องพัฒนาบุคลากร

1. คุณลักษณะที่เหมาะสมกับการปฏิบัติภารกิจ
2. แนวคิดสำคัญในการดำเนินงาน
3. แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแนวทางการกระตุ้นการจัดการ

เรียนรู้

4. แนวคิดใหม่ ๆ ที่ผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ ทั้งการพัฒนาสมองให้สมดุลง การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาอารมณ์และพหุปัญญา การเรียนรู้อย่างบูรณาการ

แนวทางการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ

การสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญสัมฤทธิ์ผล ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป., หน้า 45) ได้เสนอไว้ว่า การสร้างแนวร่วมหรือเครือข่ายการทำงานจะทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความตื่นตัว สนใจ ร่วมมือกันเพื่อดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ วิธีการสร้างเครือข่ายเพื่อการปฏิรูปการศึกษานั้น ต้องดำเนินการที่ต้องใช้ศาสตร์และศิลป์หลายอย่างอย่างสมดุล ด้วยเรื่องของการสร้างตระหนักให้เกิดขึ้น และด้วยกลุ่มที่เป็นเครือข่ายมีหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันในหลายลักษณะ การดำเนินการสร้างเครือข่าย มีดังนี้

1. วิเคราะห์กลุ่มเครือข่ายและสื่อที่จะนำมาใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ต้องเลือกสื่อและกิจกรรมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดการตื่นตัว สนใจ ยอมรับ และพร้อมที่จะเข้าร่วมร่วมมือ

2. ดำเนินการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์เป็นระยะ ๆ ทั้งก่อนดำเนินการและระหว่างดำเนินการ โดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น การสร้างความคาดหวังของสังคม การใช้ข้อความที่กระแทกความรู้สึกและทำลาย ให้คิดวิพากษ์วิจารณ์ต่อการสร้างความรู้สึกเป็นหมู่พวก ในการดำเนินงานโดยใช้เครื่องหมายที่เป็นสัญลักษณ์ และที่สำคัญการออกแบบสร้างกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน องค์กรและกลุ่มเป้าหมายอื่น เพื่อเป็นการเผยแพร่แนวคิดในการจัดการเรียนรู้วิธีหนึ่ง

สาระสำคัญที่จำเป็นต้องเผยแพร่แก่เครือข่ายการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ มีดังนี้

1. เหตุผล ความจำเป็นที่ต้องปฏิรูปการเรียนรู้
2. หลักการและเป้าหมายในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้
3. แนวทางการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด (2542, หน้า 24) ได้เสนอว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย โดยต้องใช้กระบวนการพัฒนาที่ทำให้บุคลากรสามารถเรียนรู้ และค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งกระบวนการพัฒนาบุคลากรเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ มีดังนี้

1. สร้างความเชื่อ/ ความตระหนักแก่บุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้
2. ให้ความรู้/ ทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างหลากหลายวิธีการ เช่น การฝึกอบรม สัมมนา โดยการให้ผู้เข้ารับการอบรมได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง จากการฝึกปฏิบัติจริง ทดลองทำจริง โดยเรียนรู้จากสื่อที่หลากหลาย เช่น เรียนรู้เอกสาร เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ เรียนรู้แลกเปลี่ยนแนวคิด และประสบการณ์จากกันและกัน
3. นำความรู้/ ทักษะที่ได้รับไปฝึกปฏิบัติจริงในสภาพจริง สถานการณ์จริง เช่น ครูผู้สอน นำความรู้ไปใช้ในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน บันทึกผลการปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุง
4. นำเสนอประสบการณ์ ผลจากการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อเป็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียนที่ได้รับจากกันและกัน และนำผลมาปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงาน
5. การฝึกปฏิบัติงานของครูผู้สอน/ ผู้บริหารโรงเรียนจะได้รับการนิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษา แนะนำจากศึกษานิเทศก์และผู้เชี่ยวชาญอย่างต่อเนื่อง โดยใช้วิธีการ เทคนิคที่ให้กำลังใจ ไม่จับผิด ช่วยเหลือ แนะนำอย่างกัลยาณมิตรและเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่าง ครูผู้สอน/ ผู้บริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม

โดยสรุป การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นับเป็นการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมการเรียนรู้ ที่ต้องอาศัยบุคลากรทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินการร่วมกัน ซึ่งต่างมีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้การพัฒนาบุคลากรเหล่านั้นให้มีความรู้ ความเข้าใจและยอมรับในการเข้ามาร่วมดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้จะเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาผู้เรียนให้มีความสุขในการเรียนรู้ และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ สมฤทธิผลอย่างที่คาดหวัง

ประสบการณ์ของครูและขนาดของโรงเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้

ด้านขนาดของโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แบ่งขนาดของโรงเรียนเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสนับสนุนส่วนปัจจัยพื้นฐานการดำเนินงาน และภาระงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพอย่างจริงจัง ว่ามีความต้องการจำเป็นต้องดำเนินการในปริมาณเท่าใด ซึ่งทำให้สามารถบ่งบอกทิศทางและคุณลักษณะของการปฏิบัติงาน และสภาพความสำเร็จได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้

ยังสามารถใช้เป็นเครื่องตรวจสอบความก้าวหน้า และปัญหาที่ต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสมอีกด้วย เมื่อได้ดำเนินการในลักษณะดังกล่าวแล้ว หากไม่ประสบผลสำเร็จตามมาตรฐานตามที่กำหนดไว้ ก็สามารถอธิบายได้ว่ามีเงื่อนไขหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมอย่างไร และเมื่อการดำเนินงานของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานให้สูงขึ้นไปอีก ทำให้การศึกษาของประเทศทัดเทียมกับมาตรฐานการจัดการศึกษาสากลและมุ่งตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน สังคมและกระแสของความเปลี่ยนแปลงของโลก และดำรงรักษาภูมิปัญญา คุณลักษณะความเป็นไทยไว้ได้อย่างเต็มภาคภูมิ ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้รับผิดชอบ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้ปฏิบัติตามแนวดำเนินการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2538, หน้า 5)

1. ใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้ง จัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับการพัฒนาตามมาตรฐานโรงเรียน
2. ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหาร การดำเนินงาน การติดตาม และการประเมินผล การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. ใช้เป็นข้อมูลสำหรับคาดคะเนแนวโน้มการจัดสรรปัจจัยได้อย่างมีหลักเกณฑ์ นับเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง และมุ่งเน้นการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจน

จากเหตุผลดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้กำหนดขนาดของโรงเรียนไว้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการดำเนินงานให้บรรลุผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ด้วย

ดังนั้น ขนาดของโรงเรียนที่มีความสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนางานวิชาการและงานด้านอื่น ๆ ของโรงเรียน ดังงานวิจัยของ วีระพงษ์ กิติพิเชษฐสรรค์ (2537, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า โรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการใช้หลักสูตรแตกต่างจากขนาดใหญ่ โดยโรงเรียนขนาดกลางมีคะแนนเฉลี่ยของปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับขนาดของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด จำแนกได้เป็น ขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน) ขนาดกลาง (จำนวนนักเรียน 121-300 คน) และขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียน 301 คนขึ้นไป) จึงได้สนใจศึกษาความต้องการในการจัดการเพื่อการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด ตามขนาดดังกล่าว

ส่วนประสพการณ์ในการทำงานของครูผู้สอนนั้น มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับ สมรรถภาพในการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะการที่โรงเรียนจะดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ ตามจุดหมายของหลักสูตรได้นั้น จำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องมีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ และทักษะ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการได้อย่างเหมาะสมตาม แนวดำเนินการที่หลักสูตรกำหนดไว้ ดังที่ สุรเมธ ตะวันธรงค์ (2536, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการโรงเรียน ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี กับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการที่มีประสบการณ์ในการ ทำงาน 10 ปีขึ้นไป มีปัญหาการปฏิบัติวิชาการแตกต่างกัน และงานวิจัยของ นฤมล มีชัย (2535, บทคัดย่อ) พบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ของครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ระหว่างครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี กับครูที่มีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป แตกต่างกัน ในขณะที่ผลงานวิจัยของ สุจิตรา ผลมาก (2536, บทคัดย่อ) พบว่า ผู้บริหารและครู ในโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน จังหวัดจันทบุรี ที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีปัญหาการ บริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน จากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วในด้านประสบการณ์ในการทำงานมี ผลต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง จึงมีความสนใจศึกษาความต้องการในการจัดการเพื่อการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครูผู้สอนทั้งสองกลุ่ม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาความต้องการในการจัดการเพื่อการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในครั้งนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ ประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2542 จึงไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง ผู้วิจัยได้ศึกษาและ นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ศุกร สืบเสาะ (2534) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการความช่วยเหลือด้านวิชาการของ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง จากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอน เสนอความต้องการความช่วยเหลือด้านวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ได้แก่ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและวิธีสอน ด้านพัฒนา สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดและประเมินผลการเรียนการสอน และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ความต้องการความช่วยเหลือด้านวิชาการโดยรวมทั้ง 4 ด้าน ไม่แตกต่าง กัน

จวงจันทร โขชัยชำนาญกิจ (2535) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครู โรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 12 พบว่า ครูในภาพรวม ครูที่มีประสบการณ์น้อย และครูที่มีประสบการณ์มาก มีความต้องการการนิเทศงานวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้านคือ ด้านการวัดและการประเมินผล การเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านสื่อการสอน และด้านการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน

สุริย์มาศ สุขกลี (2539) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอน ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด ตามขอบข่ายของงานวิชาการทั้งสี่ด้าน คือ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอน เป็นรายวิชา พบว่า ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนภาษาไทย ระหว่างครูที่มีประสบการณ์ แตกต่างกันในภาพรวม และอีกสามด้าน ได้แก่ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนแตกต่างกัน ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนภาษาไทย ระหว่างครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง กับครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ในภาพรวม และอีกสามด้าน ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน แตกต่างกัน ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระหว่างครูที่มีประสบการณ์ ในภาพรวม และอีกสี่ด้าน ได้แก่ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระหว่างครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง กับครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ในภาพรวม และอีกสี่ด้าน ได้แก่ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ระหว่างครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน ในภาพรวม และอีกสามด้าน ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ ระหว่างครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง กับครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ในภาพรวม และอีกสี่ด้าน ได้แก่ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

แตกต่างกัน ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ระหว่างครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน ในภาพรวม และอีกหนึ่งด้าน ได้แก่ สื่อการเรียนการสอน แตกต่างกัน ความต้องการในการพัฒนางานวิชาการของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ระหว่างครูที่สอนในโรงเรียนขนาดกลาง กับครูที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ในภาพรวม และอีกสามด้าน ได้แก่ หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน แตกต่างกัน

ประกอบ คุณารักษ์ และกาญจนา คุณารักษ์ (2540) ได้ศึกษาการปฏิบัติการศึกษาของประเทศออสเตรเลีย พบว่า โดยรวมการปฏิบัติการศึกษาของออสเตรเลียมีสาระสำคัญทั้งในเชิงมหภาพและจุลภาค ดังนี้

1. มีความมุ่งมั่นสูงสุดที่ชัดเจนต่อการปรับปรุงพัฒนา หรือปฏิรูปงานเพื่อความมั่นคงและความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2. มีจุดประสงค์หลักหรือจุดหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีการทำงานมากขึ้น

3. มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจเกือบทั้งหมดให้กับสถานศึกษาแต่ละแห่ง

ประจบ นาลทิพย์ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินงานปฏิบัติการศึกษาตามแนวบัญญัติ 10 ประการ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานปฏิบัติการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกเป็นรายองค์ประกอบพบว่า การพัฒนาสิ่งแวดล้อมดำเนินงานในระดับมาก การจัดทรัพยากรสิ้นหรืองบประมาณดำเนินงานในระดับน้อย และผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานปฏิบัติการศึกษาตามแนวบัญญัติ 10 ประการ ของผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าโครงการปฏิบัติการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่เข้าโครงการปฏิบัติการศึกษาโดยภาพรวมมีการดำเนินงานปฏิบัติการศึกษาตามแนวบัญญัติ 10 ประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าโครงการปฏิบัติการศึกษาสูงกว่าของผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่เข้าโครงการปฏิบัติการศึกษา

สุรรัตน์ ขจรพิสิฐศักดิ์ (2541) ได้ศึกษาปัญหาการสอนและความต้องการการนิเทศการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี และเปรียบเทียบปัญหา การสอนและความต้องการการนิเทศการสอนโดยจำแนกตามวิชาเอกของครูผู้สอน และประสบการณ์การสอน พบว่า ปัญหาการสอนและความต้องการการนิเทศการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี จำแนกตาม

วิชาเอกของครูผู้สอน และประสบการณ์การสอน พบว่า แตกต่างกัน ความต้องการการนิเทศการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี จำแนกตามวิชาเอกของครูผู้สอน และประสบการณ์การสอน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

อนงก ทวาเรศ (2545) ได้ศึกษาความต้องการในการพัฒนาคุณภาพด้านการบริหารโรงเรียน ตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด พบว่า ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการบริหารโรงเรียน ตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการบริหารโรงเรียน ตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตราด ตามประสบการณ์ด้านการบริหารของผู้บริหาร ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

คลาร์ค (Clark, 1970, p. 2767-A) ได้วิจัยเลือกวิธีการจัดอบรมส่งเสริมครูประจำการ ผลการวิจัยพบว่า วิธีการส่งเสริมครูประจำการที่มีประสิทธิภาพนั้นจะต้องสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และขอบเขตที่เหมาะสม โดยเสนอแนะว่าการวางแผนเพื่อปรับปรุงคุณภาพของครูประจำการนั้นควรเริ่มต้นจากปัญหาและความต้องการก่อน วิธีการต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมครูประจำการควรกำหนดเป้าหมายเฉพาะอย่างและมีการวางแผนในการประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

มารวิน (Marvin, 1974, p. 3561-A) ได้วิจัย เรื่องแนวปฏิบัติในการส่งเสริมครูประจำการ โดยให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การจัดโปรแกรมควรให้เหมาะสมกับความต้องการของครู เพื่อนำไปในการพิจารณาในการจัดอบรม ควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดโปรแกรมควรกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง และเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ให้ความสำคัญต่อการให้คำปรึกษา จากที่ปรึกษาโครงการ และทรัพยากรบุคคลในการส่งเสริมครูประจำการควรจัดในวันหยุด และมีการบันทึกภาพเพื่อประเมินผลการทดลองการสอนย่อย การวัดและประเมินผลต้องให้สอดคล้องตรงตามจุดมุ่งหมายของโปรแกรมที่จัดขึ้น และให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในโรงเรียน

ดีน (Dean, 1978, p. 7061-A) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการของครูใหญ่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ครูใหญ่มีความต้องการเรียงตามลำดับ คือ ต้องการที่จะพัฒนาการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศและประเมินผล การปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร การเข้ารับการศึกษเพิ่มเติม

แฮมเด็น (Hamden, 1982, pp. 4234-4235-A) ได้ศึกษาความต้องการในการฝึกอบรมระหว่างประชากรของครูใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษา ในรัฐซาบา ประเทศมาเลเซีย ผลการวิจัยพบว่าในการฝึกอบรมระหว่างประชากรของโครงการระยะยาว ควรจัดเนื้อหาตามลำดับความสำคัญของความต้องการของงบประมาณในโรงเรียน การจัดองค์การภายในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน บทบาทของครูใหญ่ การบริหารกิจการนักเรียน การจัดโครงการของโรงเรียน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนโครงการระยะสั้นควรจัดเนื้อหาตามลำดับความสำคัญของความต้องการในเรื่องต่อไปนี้ คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับระเบียบการเงิน สถิติของโรงเรียน การประชุมพิเศษคณะครู ทะเบียนนักเรียน การจัดสวัสดิการของนักเรียน และการตัดสินใจ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว การจัดการเพื่อการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน การเรียนรู้ของผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความต้องการในการจัดการเพื่อการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดรดา